

Správa dopravy se zvláštním zaměřením na úsek pozemních komunikací (11. 11. 2022)

BZ505Zk Vybrané otázky správního práva a veřejné správy

Mgr. Tomáš Svoboda, Ph.D.

Obsah prezentace

- *Právní úprava*
- *Definice pozemních komunikací*
- *Kategorizace pozemních komunikací*
- *Vlastnický režim*
- *Povinnosti vlastníka*
- *Užívání pozemních komunikací*
- *Součásti a příslušenství*
- *Označení*
- *Napojení, stavební aspekty*
- *Ochrana pozemních komunikací*
- *Odpovědnost za škodu*
- *Státní správa na úseku*

Právní úprava

☐ **Zákony**

- ☐ zákon č. 13/1997 Sb., o **pozemních komunikacích - ZoPK**
- ☐ související aspekty také v zákoně č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (**zákon o silničním provozu) - ZoSP**

☐ **Prováděcí právní předpisy**

- ☐ vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 104/1997 Sb., **kteou se provádí zákon o pozemních komunikacích**
- ☐ vyhláška č. 470/2012 Sb., o užívání pozemních komunikací zpoplatněných mýtným
- ☐ vyhláška č. 306/2015 Sb., o užívání pozemních komunikací zpoplatněných časovým poplatkem
- ☐ Nařízení vlády č. 240/2014 Sb., o výši časových poplatků, sazeb mýtného, slevy na mýtném a o postupu při uplatnění slevy na mýtném
- ☐ Nařízení vlády č. 264/2009 Sb., o bezpečnostních požadavcích na tunely pozemních komunikací delší než 500 metrů

Definice pozemních komunikací

□ Definice pozemních komunikací (§ 2 odst. 1 ZoPK):

- *„Pozemní komunikace je **dopravní cesta určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení nutných pro zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti.**“*
- **nikoli nutně kumulativně**, pozemní komunikací může být:
- komunikace určená pouze pro motorová silniční vozidla (dálnice či silnice pro motorová vozidla)
- stezka pro cyklisty či také chodník, pěšina apod. (dále viz místní komunikace IV. třídy)

Kategorizace

☐ Kategorizace pozemních komunikací (§ 2 odst. 2 ZoPK):

- ☐ *a) dálnice*
- ☐ *b) silnice*
- ☐ *c) místní komunikace*
- ☐ *d) účelová komunikace*
- ☐ dále v rámci jednotlivých kategorií **také rozdělení do tříd** (vyjma účelové pozemní komunikace)

☐ Zařazování do kategorií (§ 3 ZOPK)

- ☐ **rozhoduje příslušný silniční správní úřad** na základě určení, dopravního významu a stavebně technického vybavení
- ☐ dojde-li ke změně dopravního významu nebo určení pozemní komunikace, rozhodne se o změně kategorie nebo třídy
- ☐ obdobně pro třídy v rámci jednotlivých kategorií

☐ Kategorizace významná pro např.

- ☐ vlastnický režim (viz ustanovení ZoPK)
- ☐ zvláštní pravidla pro provoz (viz ustanovení ZoPPK)
- ☐ technické požadavky na komunikaci (viz vyhláška č. 104/1997 Sb. a technická norma ČSN 73 6101)
- ☐ frekvenci kontrol a pravidla pro údržbu (viz ustanovení ZoPK) apod.

Kategorizace

□ Dálnice (§ 4 ZoPK)

- **zákonná definice:** *Dálnice je pozemní komunikace určená pro rychlou dálkovou a mezistátní dopravu silničními motorovými vozidly, která je budována bez úrovnových křížení, s oddělenými místy napojení pro vjezd a výjezd a která má směrově oddělené jízdní pásy.*
- význam slova = dálková silnice
- svou povahou **páteřní rychlostní komunikace**
- podle určení a dopravního významu rozdělení na **dálnice I. třídy a II. třídy**
- dálnice II. třídy = většina dřívějších silnic pro motorová vozidla (viz dále) převedená od 1. 1. 2016 do kategorie dálnic v rámci „nového pojetí dálniční sítě“ (vedlejším důsledkem bylo skokové navýšení celkové délky dálnic zhruba o třetinu)
- pozemní komunikace **s omezeným přístupem**
- pouze pro silniční motorová vozidla (tedy nikoli nemotorová vozidla či chodce apod.)
- jejichž nejvyšší povolená rychlost není nižší, než stanoví zvláštní předpis (= 80 km/h dle ZoPPK)
- **vysoké technické požadavky**
- např. vysoká návrhová rychlost, směrově oddělení jízdní pásy se (zpravidla) čtyřmi pruhy, výhradně mimoúrovňové křižovatky, velké poloměry směrových oblouků, nízké stoupání a klesání, široké krajnice a dělící pás, dlouhé připojovací pruhy apod.
- **specifické podmínky pro provoz** (max. rychlost 130/km/h a další)
- k 8. 9. 2022 celkem v ČR 1 355 km dálnic (k 1. 1. 2019 1248 km dálnic)
- v současnosti v provozu 19 dálnic (většina je však nedokončena)

Kategorizace

□ Silnice (§ 5 ZoPK)

- **zákonná definice:** *Silnice je veřejně přístupná pozemní komunikace určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci.*
- tvoří **silniční síť**
- podle určení a dopravního významu rozdělení do tříd:
 - **a) silnice I. třídy**, která je určena zejména pro dálkovou a mezistátní dopravu,
 - **b) silnice II. třídy**, která je určena pro dopravu mezi okresy,
 - **c) silnice III. třídy**, která je určena k vzájemnému spojení obcí nebo jejich napojení na ostatní pozemní komunikace.
- specifickou kategorií = **silnice pro motorová vozidla**
- silnice I. třídy bez úrovnových křížení, s oddělenými místy napojení pro vjezd a výjezd a na níž není přímo připojena sousední nemovitost s výjimkou nemovitostí přímo připojených z odpočívek
- technickými požadavky se blíží dálnicím (některé rozdíly: užší dělící pás, užší krajnice, ostřejší stoupání/klesání či poloměry), stále je ovšem právně silnicí I. třídy
- označena značkou „silnice pro motorová vozidla“ dle ZoPPK
- podmínky pro provoz jako na dálnici (pouze max. rychlost = 110 km/h, ale lze zvýšit na 130 km/h)
- **všeobecné užívání**
- výjimka = silnice pro motorová vozidla, kde pouze motorová vozidla (obdobně dálnici)

Kategorizace

□ Místní komunikace (§ 6 ZoPK)

- **zákonná definice:** *Místní komunikace je veřejně přístupná pozemní komunikace, která slouží převážně místní dopravě na území obce.*
- podle dopravního významu, určení a stavebně technického vybavení rozdělení do tříd:
 - **a) místní komunikace I. třídy,**
 - **b) místní komunikace II. třídy,** kterou je dopravně významná sběrná komunikace s omezením přímého připojení sousedních nemovitostí
 - **c) místní komunikace III. třídy,** kterou je obslužná komunikace
 - **d) místní komunikace IV. třídy,** kterou je komunikace nepřístupná provozu silničních motorových vozidel nebo na které je umožněn smíšený provoz
- podrobněji vymezeno v prováděcím předpisu (vyhlášce č. 104/1997 Sb.):
 - *MK I. třídy jsou dopravně nejvýznamnější sběrné komunikace ve městech*
 - *MK II. třídy jsou sběrné komunikace, které spojují části měst navzájem nebo napojují města, případně jejich části na pozemní komunikace vyšší třídy nebo kategorie*
 - *MK III. třídy jsou obslužné místní komunikace ve městech a obcích umožňující přímou dopravní obsluhu jednotlivých objektů, pokud jsou přístupné běžnému provozu motorových vozidel*
 - *MK IV. třídy jsou samostatné chodníky, stezky pro pěší, cyklistické stezky, cesty v chatových oblastech, podchody, lávky, schody, pěšiny, zklidněné komunikace, obytné a pěší zóny apod.*
- také místní komunikace **může být silnicí pro motorová vozidla**, pokud jde-li o místní komunikaci I. třídy, která splňuje parametry pro silnici pro motorová vozidla (viz dříve)

Kategorizace

□ Účelová komunikace (§ 7 ZoPK)

- lze rozdělovat dle režimu užívání na:
 - **veřejně přístupné**
 - jakožto účelová komunikace je pozemní komunikace,
 - která slouží ke spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí nebo
 - ke spojení těchto nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi nebo
 - k obhospodařování zemědělských a lesních pozemků
 - **neveřejné** v uzavřeném prostoru nebo objektu, která slouží potřebě vlastníka nebo provozovatele uzavřeného prostoru nebo objektu
 - přístupné v rozsahu a způsobem, který stanoví vlastník nebo provozovatel uzavřeného prostoru nebo objektu
- **veřejně přístupné účelové komunikace lze užívat** na základě obecného užívání podle ZoPK
- i v jejich případě lze ovšem na žádost vlastníka účelové komunikace (a po projednání s Policií České republiky) upravit nebo omezit veřejný přístup na účelovou komunikaci, pokud je to nezbytně nutné k ochraně oprávněných zájmů tohoto vlastníka
- o omezení užívání rozhoduje místně příslušný silniční správní úřad, který taktéž může deklarativně rozhodnout, zda je účelová pozemní komunikace neveřejnou
- ke vzniku nedochází na základě kategorizace (zařazení do příslušné kategorie silničním správním úřadem)
- nýbrž **naplněním znaků účelové komunikace**
- v případě veřejně přístupné účelové komunikace mimo zákonných znaků (viz tři kategorie, resp. účely účelových pozemních komunikací výše) také znaky dovozené judikaturou - viz *exkurz na konci této prezentace*

Vlastnický režim

☐ Obecná východiska (§ 9 ZoPK)

- ☐ pozemní komunikace specifickým případem **tzv. vyhrazeného majetku** jakožto majetku, který může být vlastněn pouze některými veřejnými (veřejnoprávními) subjekty
- ☐ viz obecně čl. 11 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
- ☐ ovšem poněkud nedůsledně - změna kategorie pozemní komunikace totiž nevede ke změně vlastnictví, nýbrž podmínkou pro změnu kategorie je změna vlastnictví (resp. smlouvy o budoucí smlouvě o převodu vlastnického práva k dotčené pozemní komunikaci uzavřené mezi stávajícím vlastníkem a budoucím vlastníkem)

☐ Dálnice

- ☐ ve vlastnictví **státu**

☐ Silnice

- ☐ I. třídy ve vlastnictví **státu**
- ☐ II. a III. třídy ve vlastnictví **kraje**, na jehož území se nacházejí

☐ Místní komunikace

- ☐ ve vlastnictví **obce**

☐ Účelové komunikace

- ☐ ve vlastnictví **právníké nebo fyzické osoby** = v soukromém vlastnictví
- ☐ právníkou osobou může být také veřejný subjekt (stát, obec, kraj, ale potenciálně i jiný veřejný subjekt), pak ve vlastnictví veřejném
- ☐ na vlastníky účelové komunikace se **nevztahují povinnosti stanovené ZoPK**, viz dále

Povinnosti vlastníka

□ Správa (§ 9 ZoPK)

- vlastník musí vykonávat **správu**, kterou lze rozumět zejména pravidelné a mimořádné *prohlídky, údržbu a opravy*
- podrobnosti upravuje prováděcí předpis (vyhláška č. 104/1997 Sb., viz níže)
- dále výkon správy může vlastník zajišťovat prostřednictvím správce jakožto právnická osoba zřízená nebo založená (a ovládané) vlastníkem pozemní komunikace (zpravidla tzv. *komunální podniky*)

- běžné **prohlídky** - zjišťuje se především správná funkce dopravního značení, bezpečnostního zařízení a závady ve sjízdnosti (schůdnosti) v těchto lhůtách:
 - dálnice každý pracovní den
 - silnice I. třídy 2× týdně
 - silnice II. třídy 2× měsíčně
 - silnice III. třídy 1× měsíčně
- dále např. také *hlavní prohlídka* (zjišťuje se stavebně technický stav komunikace, včetně jejích součástí a příslušenství (nejméně jednou za 5 let, ale v některých případech dříve) či *mimořádná prohlídka* - např. při náhlém poškození vozovky

- cílem **údržby a oprav** je odstranit závady ve sjízdnosti, opotřebení nebo poškození komunikace, jejích součástí a příslušenství
- rozsah a způsob provedení závisí na vyhodnocení výsledků prohlídek, popř. na doporučeních systému hospodaření s vozovkou
- podrobnosti v příloze prováděcího předpisu

□ Evidence

- dále zejména povinnost vlastníka vést evidenci jím vlastněných pozemních komunikací
- evidence prostřednictvím *pasportu komunikace*

- souběžně *Centrální evidence pozemních komunikací* jako informačním systémem veřejné správy vedený Ministerstvem dopravy

Užívání

□ Obecné užívání (§ 19 ZoPK)

- oprávnění každého užívat pozemní komunikace bezplatně obvyklým způsobem a k účelům, ke kterým jsou určeny = **obecné užívání**
- **užívání na základě veřejného práva**, nevyžaduje další soukromoprávní oprávnění
- proto pozemní komunikace zpravidla vlastněny veřejnými subjekty, které jsou přirozeně spojeny s veřejným zájmem
- problematické ovšem v případě veřejně přístupných účelových komunikací (viz samostatná prezentace)

- **podmínky a limity obecného užívání:**
- uživatel se musí přizpůsobit stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu dotčené pozemní komunikace
- v mezích zvláštních předpisů upravujících provoz na pozemních komunikacích = zejména pravidla provozu na pozemních komunikacích podle ZoPPK
- za podmínek stanovených ZoPK = např. omezení pro některé kategorie pozemních komunikací
- a pokud pro zvláštní případy nestanoví tento zákon nebo zvláštní předpis jinak = výjimky z obecného užívání

- **konkrétní omezení**, např.:
- zákaz znečišťovat nebo poškozovat
- neoprávněně odstraňovat, zakrývat, přemísťovat, osazovat nebo pozměňovat dopravní zařízení
- používat pásová a jiná vozidla, jejichž kola nejsou opatřena pneumatikami nebo gumovými obručemi
- používat sněhové řetězy v úsecích, kde vozovka není dostatečně pokryta sněhovou nebo ledovou vrstvou
- používat hroty v pneumatikách
- odstavovat autovraky
- z uvedených možné výjimky

- **další omezení plynou z pravidel provozu na pozemních komunikacích**

Užívání

□ Výjimky z obecného užívání (§ 19a - 24b ZoPK)

- **dočasný zákaz stání nebo zastavení** silničních vozidel - např. pro tzv. bloková čištění
- **odstraňování autovraků** vlastníkem pozemní komunikace
- omezení obecného užívání **uzavírkami a objízďkami**
- omezení vjezdu některých vozidel (tranzitní dopravy, proti „objíždění zpoplatněných úseků“)
- zpoplatnění obecného užívání

- dvě možnosti **zpoplatnění**
- a) podle typu vozidla a ujeté vzdálenosti po zpoplatněné pozemní komunikaci = „mýtné“ (mýtné pro nákladní vozidla)
- b) podle časového období užívání zpoplatněné pozemní komunikace = „časový poplatek“ (dálniční kupóny, tzv. dálniční známky)
- pozn.: **od roku 2021 „časový poplatek“ přechází do elektronické formy** (tzv. elektronická dálniční známka)
- nikoli kumulativně, podrobnosti v prováděcích předpisech
- další možnost zpoplatnění = *mimořádné změny dopravního významu* (kompenzace za nezbytné náklady vynaložené v souvislosti s podstatným nárůstem zatížení části pozemní komunikace, jejíž stavební stav nebo dopravně technický stav tomuto nárůstu zjevně neodpovídá - vlastník komunikace se může domáhat u soudu)

- opačná situace = **rozšíření obecného užívání** ZoPK
- na vybraných úsecích možnost provozovat vozidla, která překračují limity vyžadované ZoPPK (tzv. gígalinery s délkou až 25,5 m)

□ Zvláštní užívání (§ 25 ZoPK)

- k užívání dálnic, silnic a místních komunikací **jiným než obvyklým způsobem** nebo **k jiným účelům, než pro které jsou určeny**
- třeba **povolení** příslušného silničního správního úřadu vydaného s předchozím **souhlasem vlastníka** dotčené pozemní komunikace,
- a může-li zvláštní užívání ovlivnit bezpečnost nebo plynulost silničního provozu, také s předchozím souhlasem Ministerstva vnitra, jde-li o dálnici, v ostatních případech se souhlasem Policie České republiky

- např. *nadrozměrné náklady, umístování reklamních zařízení, audiovizuální tvorba, stavební práce, použití pásovými vozidly* AČR, ...

Ochrana obecného užívání

☐ Přestupky (§ 42a a 42b ZoPK)

- ☐ fyzická osoba, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím,
- ☐ že **omezí obecné užívání** dálnice, silnice, místní komunikace nebo **veřejně přístupné účelové komunikace** bez povolení nebo v rozporu s tímto povolením neoprávněně zřídí objížďku nebo neoznačí uzavírku nebo objížďku (pokuta do 500000 Kč)
- ☐ bez povolení **umístí na pozemní komunikaci pevnou překážku** nebo ji neodstraní na svůj náklad ve lhůtě stanovené silničním správním úřadem (pokuta do 300000 Kč)

☐ Pevné překážky (§ 7 ZoPK)

- ☐ pevnou překážku lze umístit na pozemní komunikaci pouze na základě povolení silničního správního úřadu vydaného po projednání s vlastníkem dotčené pozemní komunikace a se souhlasem Ministerstva vnitra, jde-li o dálnici, v ostatních případech se souhlasem Policie České republiky.
- ☐ povolení lze vydat pouze za předpokladu, že nebude ohrožena bezpečnost a plynulost silničního provozu a že žadatel o vydání povolení zajistí na svůj náklad všechna potřebná opatření
- ☐ pevné překážky, **na jejichž umístění nebylo vydáno povolení, jsou jejich vlastníci povinni odstranit na svůj náklad** ve lhůtě stanovené silničním správním úřadem. Po marném uplynutí stanovené lhůty je vlastník, popřípadě správce dálnice, silnice nebo místní komunikace oprávněn odstranit pevnou překážku na náklady jejího vlastníka
- ☐ vztahuje se i na **veřejně přístupné účelové komunikace**

Ochrana obecného užívání

- Pevné překážky – z praxe (sloupky znemožňující průjezd nákl. vozidel):

Ochrana obecného užívání

□ Rozsudek NSS ze dne 15. 11. 2007, č. j. 6 Ans 2/2007-128

- *Byť tedy užívání veřejně přístupné účelové komunikace může být za určitých podmínek omezeno, je třeba v obecné rovině souhlasit se stěžovateli, že se tak nemůže dít svémocně, ale jedině způsobem předvídaným v ust. § 7 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích, tedy rozhodnutím silničního správního úřadu na návrh vlastníka účelové komunikace, pokud je to nezbytné k ochraně jeho oprávněných zájmů. V takovém řízení o návrhu na omezení přístupu na veřejně přístupnou účelovou komunikaci musí silniční správní úřad samozřejmě přihlížet rovněž k oprávněným zájmům dosavadních uživatelů dané komunikace, zvláště pak těch, kteří ji využívají pro přístup ke svým nemovitostem či pro něž možnost užívání dané komunikace podmiňuje způsob využití jejich pozemků.*
- *Pokud ovšem vlastník oprávnění ostatních uživatelů komunikace nerespektuje a právě svémocným přehrazením komunikace jejímu užívání brání, jeví se být účinnou cestou k nápravě právě využití ustanovení § 29 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích, tedy vydání rozhodnutí, jímž silniční správní úřad nařídí odstranění pevných překážek z této komunikace. Přestože tedy zákon o pozemních komunikacích definuje pevné překážky v ust. § 29 odst. 1 pouze ve vztahu k dálnicím, silnicím a místním komunikacím, má tato úprava podle názoru Nejvyššího správního soudu širší platnost a lze proto v mezích ust. § 29 odst. 3 cit. zákona naříditi odstranění rovněž takových překážek, které byly neoprávněně umístěny na veřejně přístupné účelové komunikaci. Tomuto výkladu nasvědčuje i pojetí přestupku a jiného správního deliktu dle ust. § 42a odst. 1 písm. l) a § 42b odst. 1 písm. l) zákona o pozemních komunikacích, které rovněž nerozlišují kategorii pozemní komunikace, nýbrž postihují obecně neoprávněně umístění pevné překážky na pozemní komunikaci či její neodstranění ve lhůtě stanovené silničním správním úřadem.*

Rozhodování silničního úřadu

☐ Omezení užívání veřejně přístupné ÚK (§ 7 odst. 1 ZoPK)

- ☐ příslušný silniční správní úřad obecního úřadu obce s rozšířenou působností **může na žádost vlastníka** účelové komunikace a po projednání s Policií České republiky **upravit nebo omezit veřejný přístup na účelovou komunikaci**
- ☐ pokud je to nezbytně nutné k ochraně oprávněných zájmů tohoto vlastníka.
- ☐ úprava nebo omezení veřejného přístupu na účelové komunikace stanovené zvláštními právními předpisy tím není dotčena (= zejména obecná omezení plynoucí ze ZoPK či případně omezení plynoucí z pravidel provozu podle ZoSP)

☐ Deklaratorní rozhodnutí (§ 7 odst. 2 ZoPK)

- ☐ v pochybnostech, zda z hlediska pozemní komunikace jde o uzavřený prostor nebo objekt, rozhoduje příslušný silniční správní úřad
- ☐ = rozhodování o tom, zda je účelová komunikace veřejně přístupná či nikoli
- ☐ ale také o tom, zda jsou v určitém případě naplněny znaky veřejně přístupné pozemní komunikace

Součásti a příslušenství

□ Součásti dálnice, silnice a místní komunikace (§ 12 ZoPK)

- všechny konstrukční vrstvy vozovek a krajnic, odpočívky, stavby a technická a jiná zařízení určená k provádění kontrolní činnosti při dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích, přidružené a přídatné pruhy, včetně zastávkových pruhů linkové osobní dopravy
- mostní objekty (nadjezdy), po nichž je komunikace vedena, včetně chodníků, revizních zařízení, ochranných štítů a sítí na nich, strojní vybavení sklopných mostů, ledolamy, propustky, lávky pro chodce nebo cyklisty
- tunely, galérie, opěrné, zárubní, obkladní a parapetní zdi, tarasy, násypy a svahy, dělicí pásy, příkopy a ostatní povrchová odvodňovací zařízení, silniční pomocné pozemky
- svislé dopravní značky, zábradlí, odrazníky, svodidla, pružidla, směrové sloupky, dopravní knoflíky, staničníky, mezníky, vodorovná dopravní značení, dopravní ostrůvky, odrazné a vodící proužky a zpomalovací prahy
- únikové zóny, protihlukové stěny a protihlukové valy, pokud jsou umístěny na silničním pozemku

- dále např. také součástmi místní komunikace *přilehlé chodníky, chodníky pod podloubími, veřejná parkoviště a obratiště, podchody a zařízení pro zajištění a zabezpečení přechodů pro chodce*, pokud nejsou samostatnými místními komunikacemi

□ Příslušenství dálnice, silnice a místní komunikace (§ 13 ZoPK)

- přenosné svislé dopravní značky, a dopravní zařízení
- veřejné osvětlení, světelná signalizační zařízení sloužící k řízení provozu,
- silniční vegetace, zásněžky, zásobníky a skládky údržbových hmot,
- objekty a prostranství bezprostředně sloužící výkonu údržby dálnice, silnice nebo místní komunikace (cestmistrovství) nebo k zabezpečení úkolů složek integrovaného záchranného systému a jejich napojení na příslušnou pozemní komunikaci,
- dále různá technická zařízení apod.

Označení

□ Označení dálnic, silnic a místních komunikací

- upraveno v prováděcí vyhlášce k ZoPK
- **dálnice a silnice I. třídy** se označují **číslly od 0 do 99**; jde-li o dálnici, uvádí se v evidenci před číslicí písmeno „D“
- **silnice II. třídy** se označují **číslly od 100 do 999**
- **silnice III. třídy** se označují jen v evidenci **čtyř až pětímístnými čísly podle nejbližší dálnice, silnice I. nebo II. třídy**, případně doplněnými indexem malým písmenem
- ramena jednosměrných silnic se označují indexem velkým písmenem
- **silnice** stanovené dle zvláštního předpisu [= *Evropská dohoda o hlavních silnicích s mezinárodním provozem (Ženeva 1975)*] **pro mezinárodní provoz** se označují též písmenem „E“ a číslem
- pro evidenční účely se **místní komunikace** označují arabskými číslicemi počínaje číslem 1, a to zásadně odděleně pro každou třídu místních komunikací; k označení třídy se používá alfabetický znak:
 - a) pro místní komunikace I. třídy písmeno a, např. 1a, 2a,
 - b) pro místní komunikace II. třídy písmeno b, např. 1b, 4b,
 - c) pro místní komunikace III. třídy písmeno c, např. 1c, 8c,
 - d) pro místní komunikace IV. třídy písmeno d, např. 1d, 12d.
- upraveno také označování mostních a jiných objektů (podjezdů, tunelů)
- současně jsou některé pozemní komunikace **také označeny dopravní značkou podle ZoSP**
- *dálnice a silnice pro motorová vozidla*

Napojení, stavební aspekty

□ Připojování na pozemní komunikace (§ 10 ZoPK)

- navzájem zřizováním **křížovatek** nebo připojovat na ně sousední nemovitosti zřízením **sjezdů nebo nájezdů**
- podléhá povolení silničního správního úřadu, který si současně vyžádá stanovisko vlastníka pozemní komunikace
- zrušena dřívější úprava, podle které byl pro připojení nemovitosti na pozemní komunikaci vyžadován souhlas vlastníka pozemní komunikace - v praxi problematické (zneužitelné)

- přímé připojení sousední nemovitosti na pozemní komunikaci není účelovou komunikací

□ Stavební aspekty

- stavba dálnice, silnice a místní komunikace není součástí pozemku = **samostatnou stavbou**
- pozemní komunikace nejsou evidovány v katastru nemovitostí

- podle stavebního zákona (zákon č. 183/2006 Sb.) vykonávají působnost stavebního úřadu u staveb dálnic, silnic, místních komunikací a veřejně přístupných účelových komunikací (s výjimkou pravomoci ve věcech územního rozhodování) **speciální stavební úřady**

- pozemní komunikace reflektovány v územně plánovací dokumentaci
- mimo stavebních předpisů jsou relevantní technické požadavky na pozemní komunikace (viz vyhláška č. 104/1997 Sb. a technická norma ČSN 73 6101)

- ZoPK reflektuje také tzv. *PPP projekty* (koncesionářské smlouvy)

Ochrana pozemních komunikací

☐ Silniční ochranné pásmo (§ 31 - 33 ZoPK)

- ☐ k ochraně dálnice, silnice a místní komunikace I. nebo II. třídy a provozu na nich mimo souvisle zastavěné území obcí
- ☐ prostor ohraničený svislými plochami vedenými do výšky 50 m a ve vzdálenosti
- ☐ *a) 100 m od osy přilehlého jízdního pásu dálnice anebo od osy větve její křižovatky s jinou pozemní komunikací; pokud by takto určené pásmo nezahrnovalo celou plochu odpočívky, tvoří hranici pásma hranice silničního pozemku,*
- ☐ *b) 50 m od osy vozovky nebo přilehlého jízdního pásu silnice I. třídy nebo místní komunikace I. třídy,*
- ☐ *c) 15 m od osy vozovky nebo od osy přilehlého jízdního pásu silnice II. třídy nebo III. třídy a místní komunikace II. třídy.*

- ☐ **silniční pozemky** = pozemky, na nichž je umístěno těleso dálnice, silnice a místní komunikace a silniční pomocný pozemek

- ☐ **stavby** vyžadující povolení či ohlášení lze v ochranném pásmu zřizovat jen **na základě povolení** silničního správního úřadu (územním, stavebním nebo společným územním a stavebním řízení je povolení nahrazeno závazným stanoviskem)
- ☐ dále omezení pro umístění objektů či vysazování vegetace pro **zajištění rozhledových prostorů**
- ☐ ještě přísnější omezení pro reklamní zařízení (viz samostatná prezentace)

- ☐ **omezení vlastníků v ochranném pásmu**
- ☐ oprávnění v silničním ochranném pásmu na nezbytnou dobu a v nezbytné míře vstupovat na cizí pozemky, nebo na stavby na nich stojící, za účelem oprav, údržby, umístění zásněžek, odstraňování následků nehod a jiných překážek omezujících silniční provoz
- ☐ povinnost strpět, aby na pozemcích byla provedena nezbytná opatření k zabránění sesuvů půdy, padání kamenů apod.
- ☐ povinnost v některých případech strpět zřízení věcného břemene za jednorázovou úplatu

Odpovědnost za škodu

□ Obecná pravidla (§ 27 ZoPK)

- uživatelé dálnice, silnice, místní komunikace *nebo chodníku* **nemají nárok na náhradu škody, která jim vznikla ze stavebního stavu nebo dopravně technického stavu** těchto pozemních komunikací
- *stavební stav* = kvalita, stupeň opotřebení povrchu, podélné nebo příčné vlny, výtluky, které nelze odstranit běžnou údržbou, únosnost vozovky, krajnic, mostů a mostních objektů a vybavení pozemní komunikace součástmi a příslušenstvím
- *dopravně technický stav* = technické znaky (příčné uspořádání, příčný a podélný sklon, šířka a druh vozovky, směrové a výškové oblouky) a začlenění pozemní komunikace do terénu (rozhled, nadmožská výška)
- na základě stavebního stavu nebo dopravně technického stavu komunikací je nesena odpovědnost pouze vůči vlastníkům sousedních nemovitostí za škody, které jim vznikly v jejich důsledku

- nárok na náhradu směrem k vlastníkovi vozidla (či chodci) **až v případě, kdy byla příčinou škody závada ve sjízdnosti** (či obdobně *závada ve schůdnosti* u chodníku)
- směřuje vůči vlastníkovi dálnice, silnice, místní komunikace (nebo chodníku) či vůči správci (za kterého vlastník ručí)
- ale současně **možnost liberace**, pokud prokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, u závady způsobené povětrnostními situacemi a jejich důsledky takovou závadu zmírnit, ani na ni předepsaným způsobem upozornit

□ Závada ve sjízdnosti (§ 26 - 28 ZoPK)

- dálnice, silnice a místní komunikace jsou sjízdné, jestliže umožňují bezpečný pohyb silničních a jiných vozidel přizpůsobený stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto pozemních komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům
- **závada ve sjízdnosti** = taková **změna ve sjízdnosti** dálnice, silnice nebo místní komunikace, **kteřou nemůže řidič vozidla předvídat při pohybu vozidla přizpůsobeném stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto pozemních komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům**

- pokud byla závada ve sjízdnosti způsobena někým, musí její vznik neprodleně oznámit a uhradit náklady k odstranění či sám odstranit

Státní správa na úseku

□ Výkon státní správy (§ 40 ZoPK)

- státní správu ve věcech dálnice, silnice, místní komunikace a veřejné účelové komunikace vykonávají **silniční správní úřady**
- **kterými obecně jsou:**
- *Ministerstvo dopravy* - ve vztahu k dálnicím
- *krajský úřad* - ve vztahu k silnicím I. třídy
- *obecní úřad obce s rozšířenou působností* - ve vztahu k silnicím II. a III. třídy a veřejně přístupným účelovým komunikacím
- *obecní úřad* - ve vztahu k místním komunikacím
- ve specifických situacích také *celní úřad a újezdní úřad*

□ Státní dozor (§ 41 ZoPK)

- státní dozor na dálnicích, silnicích, místních komunikacích a veřejně přístupných účelových komunikacích vykonávají *silniční správní úřady v rozsahu své působnosti*

□ Vybrané přestupky (§

- omezení obecného užívání pozemní komunikace (pokuta do 500000 Kč)
- zvláštní užívání bez povolení (pokuta do 500000 Kč)
- zřizování nebo provozování reklamního zařízení v silničním ochranném pásmu bez povolení (pokuta do 300000 Kč)
- umístění a neodstranění překážky na pozemní komunikaci (pokuta do 300000 Kč)
- užije vozidlo v systému časového zpoplatnění, aniž by byl uhrazen časový poplatek (pokuta do 5000 Kč příkazem na místě)

Účelová komunikace - znaky

□ Účelová komunikace (§ 7 ZoPK)

- pokud se jedná o veřejně přístupné účelové komunikace, je možné její **obecné užívání** na základě ZoPK
- které je založeno (a chráněno) veřejným právem (nevyžaduje soukromoprávní titul)

- **problém:** veřejně přístupné účelové komunikace mohou být ve vlastnictví soukromých subjektů
- obecným užíváním je tedy **omezeno jejich vlastnické právo**, a to (zpravidla) bez náhrady
- z tohoto důvodu **je také významné** (a v praxi mnohdy problematické), zda určitá komunikace může být kvalifikována jako veřejně přístupná účelová komunikace

- ke vzniku veřejně přístupné účelové komunikace nedochází na základě kategorizace (zařazení do příslušné kategorie silničním správním úřadem), nýbrž (neformalizovaně) ze zákona **naplněním určitých znaků**

□ Znaky veřejně přístupné účelové komunikace

- 1) jde o **stálou a v terénu patrnou dopravní cestu**, která
- 2) **naplňuje účel stanovený v zákoně**, přičemž
- 3) její vlastník dal **souhlas k obecnému užívání** své cesty veřejností a zároveň
- 4) tato **cesta naplňuje nutnou komunikační potřebu**

Znaky - cesta

□ Rozsudek NSS ze dne 2. 5. 2012, č. j. 1 As 32/2012-42

- *I. V řízení o určení, zda je určitý pozemek (cesta) veřejně přístupnou účelovou komunikací, či nikoli (§ 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích), je třeba v první řadě zkoumat, existuje-li zde vůbec dopravní cesta ve smyslu § 2 odst. 1 citovaného zákona, která je užívána v režimu obecného užívání (§ 19 uvedeného zákona).*
- *II. Obecné užívání účelové pozemní komunikace spočívá v možnosti blíže neurčeného okruhu osob tuto komunikaci bezplatně užívat, a to způsobem obvyklým a k účelům, ke kterým je tato komunikace určena. Nejde-li o cestu obecně užívanou, nemůže jít ani o pozemní komunikaci. Úprava užívání takové cesty proto musí být řešena nikoli prostřednictvím institutů veřejného práva (deklarace veřejně přístupné účelové komunikace), ale práva soukromého.*

□ Rozsudek KS v Praze, ze dne 5. 5. 2016 48, č. j. A 7/2015-140

- *Došlo-li k faktickému (rozoráním) či právnímu (ztrátou komunikační potřeby v důsledku scelení pozemků) zániku veřejně přístupné účelové komunikace (§ 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích) sloužící obhospodařování zemědělských pozemků v době nesvobody, může výjimečně dojít k „obživnutí“ již zaniklé veřejné komunikace včetně souhlasu s jejím veřejným užíváním daným v době před kolektivizací (resp. od nepaměti), jestliže v přiměřené době po navrácení přilehlých pozemků původním vlastníkům v restituci dojde v terénu k obnovení této komunikace a komunikace je nadále nezbytná.*

Znaky - účel

□ Plyne ze zákonné definice (§ 7 ZoPK)

- účelová komunikace je pozemní komunikace,
- která slouží ke **spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí**
- nebo ke **spojení těchto nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi**
- nebo k **obhospodařování zemědělských a lesních pozemků**

Znaky - souhlas

□ Nález ústavního soudu ze dne 9. 1. 2008, sp. zn. II. ÚS 268/06

- *Vlastnické právo náleží svou povahou do kategorie „základních“ práv a svobod jednotlivce („core-rights“), a tvoří tedy jádro personální autonomie jednotlivce ve vztahu k veřejné moci. Podle liberální tradice, která stála u zrodu ideologie základních práv a svobod, je vlastnické právo vřezaný do autonomního postavení jednotlivce vůči veřejné moci (srov. např. Komárková, B. Původ a význam lidských práv. Praha : SPN, 1990, s. 103: „Locke ukládá státu ochranu pozemských hodnot života, osobní svobody a věcného vlastnictví. Později shrnuje do pojmu vlastnictví všechny tyto hodnoty ...“).*
- **Ústavně konformní omezení vlastnického práva je možné pouze ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu, přičemž míra a rozsah omezení musí být proporcionální ve vztahu k cíli, který omezení sleduje, a prostředkům, jimiž je omezení dosahováno.** Tam, kde jedna z těchto podmínek nuceného omezení vlastnického práva absentuje (například zákon nepředpokládá poskytnutí kompenzace za jeho omezení), jedná se o neústavní porušení vlastnického práva. **V takových případech lze ústavně konformně omezit vlastnické právo pouze se souhlasem vlastníka**, proto existuje-li v zákoně veřejnoprávní institut omezující vlastnické právo, aniž by s tímto omezením spojoval poskytnutí náhrady, je nezbytnou podmínkou jeho ústavní konformity souhlas vyjádřený vlastníkem.
- **Tak je tomu v případě tzv. veřejně přístupných účelových komunikací definovaných v ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, v jejichž případě je vlastnické právo omezeno tím, že vlastník musí strpět obecné užívání pozemku jako komunikace (§ 19 citovaného zákona) a umožnit na něj veřejný přístup.** Zákon o pozemních komunikacích však toto omezení nespojuje s poskytnutím finanční náhrady. S ohledem na shora uvedené lze tedy konstatovat, že jeho jediný ústavně konformní výklad je ten, že s takovým omezením vlastnického práva musí vlastník příslušného pozemku souhlasit. Vedle nezbytného souhlasu vlastníka je podmínkou veřejného užívání soukromého pozemku též existence nutné a ničím nenahraditelné komunikační potřeby. Z dnešních hledisek posuzování legitimních omezení základních práv se totiž jedná o nezbytnou podmínku proporcionality omezení. Zjednodušeně řečeno, existují-li jiné způsoby, jak dosáhnout sledovaného cíle (zajištění komunikačního spojení nemovitostí), aniž by došlo k omezení vlastnického práva, je třeba dát před omezením vlastnického práva přednost těmto jiným způsobům.

Znaky - souhlas

Možná podoba vyloučení souhlasu:

Znaky - souhlas

□ Nález ústavního soudu ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. III. ÚS 2942/10

- *V případech, v nichž zákon nepředpokládá poskytnutí kompenzace za omezení vlastnického práva, lze je ústavně konformně omezit pouze se souhlasem vlastníka, čili existuje-li v zákoně veřejnoprávní institut omezující vlastnické právo, aniž by s tímto omezením spojoval poskytnutí náhrady, je nezbytnou podmínkou jeho ústavní konformity souhlas vyjádřený vlastníkem. Tak je tomu v případě tzv. veřejně přístupných účelových komunikací definovaných v ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, v jejichž případě je vlastnické právo omezeno tím, že vlastník musí strpět obecné užívání pozemku jako komunikace (§ 19 zákona) a umožnit na něj veřejný přístup. Existují-li jiné způsoby, jak dosáhnout sledovaného cíle (zajištění komunikačního spojení nemovitostí), aniž by došlo k omezení vlastnického práva, je třeba dát před omezením vlastnického práva přednost těmto jiným způsobům.*
- *Obečný soud v rámci ústavně konformní interpretace § 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, na základě důkazního řízení **musí mít za prokázané, že vlastník poskytl – výslovně anebo konkludentně – souhlas s veřejným užíváním účelové komunikace**, a dále musí mít za prokázanou podmínku potřebnosti. **Konkludentní souhlas s veřejným užíváním účelové komunikace (§ 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích) nelze bez dalšího vyvodit z toho, že stěžovatel nebo jeho právní předchůdce účelovou komunikaci neoplotili ani neoznačili jako soukromý pozemek se zákazem vstupu.** Při posouzení ať již výslovného anebo konkludentního souhlasu soud musí zohlednit i zákonnou úpravu nakládání s majetkem České republiky, jak je obsažena v zákoně č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, tj. zdali nebyl dán nad rámec zákonných povinností při hospodaření s majetkem státu.*

Znaky - komunikační potřeba

☐ Rozsudek NSS ze dne 16. 5. 2011, č. j. 2 As 44/2011-99

- ☐ *I. Omezení vlastnického práva v podobě existence veřejně přístupné účelové pozemní komunikace bez souhlasu vlastníka představuje omezení ve prospěch veřejného zájmu (čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod), nikoliv omezení ve prospěch chráněného obecného zájmu (čl. 11 odst. 3 Listiny), a proto za ně náleží náhrada.*
- ☐ *II. Předpokladem pro vydání deklaratorního rozhodnutí o tom, že určitá komunikace je veřejně přístupnou účelovou pozemní komunikací ve smyslu § 7 odst. 1 věty první zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, je mj. souhlas vlastníka pozemku, na kterém se komunikace nachází. Není-li tento souhlas dán nebo jsou-li o něm důvodné pochybnosti, je možné k deklaraci existence účelové pozemní komunikace přistoupit výhradně za splnění následujících podmínek: naplnění zákonných znaků veřejně přístupné účelové pozemní komunikace, existence nezbytné komunikační potřeby a poskytnutí odpovídající náhrady za omezení vlastnického práva. **Podmínka existence nezbytné komunikační potřeby je splněna, pokud se v dané lokalitě nenachází k předmětné komunikaci alternativa, o níž by bylo možné vzhledem ke konkrétním podmínkám v území ještě rozumně uvažovat.***

☐ Rozsudek NSS ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 22 Cdo 766/2011

- ☐ *Právo obecného užívání účelové komunikace je vázáno na uspokojování nutné komunikační potřeby. Jakmile tato potřeba pomine, uvedené právo zaniká, stejně jako omezení vlastníka pozemku, na kterém se komunikace nachází (tzv. elasticita vlastnictví).*

☐ Rozsudek NSS ze dne 30. 3. 2017, č. j. 5 As 140/2014-85

- ☐ *V rámci zjišťování existence veřejně přístupné účelové komunikace je nezbytné posoudit splnění podmínky nutnosti komunikační potřeby i v případě, že právní předchůdce vlastníka komunikace souhlasil s jejím veřejným užíváním.*